

РЕЦЕНЗИЯ

на дисертационен труд на тема:

„ОСНОВАНИЕ И ДИФЕРЕНЦИАЦИЯ НА ОТГОВОРНОСТТА НА СЪУЧАСТНИЦИТЕ
СПОРЕД НАКАЗАТЕЛНОТО ПРАВО НА РЕПУБЛИКА КАЗАХСТАН И РЕПУБЛИКА
БЪЛГАРИЯ. СРАВНИТЕЛНОПРАВЕН АНАЛИЗ”

разработена от ГУЛНУР РАПИЛБЕККЪЗЪ ТУРГЪНБЕК

докторант на самостоятелна подготовка към

катедра „Наказателноправни науки“ в Юридическия факултет на ВСУ „Черноризец
Храбър“

за присъждане на образователна и научна степен „доктор”

професионално направление 3.6. “Право”,

докторска програма “Наказателно право”

Не познавам докторанта лично, а единствено от нейните съчинения, както и чрез документацията, представена в настоящата процедура. Нямаме съвместни публикации.

Гулнур Тургънбек е завършила Казахската държавна юридическа академия в Алма Ата с квалификация „юрист“, а в последствие - през 2005 г. Таразкия държавен университет „М.Х. Дулати“, придобивайки магистърска степен по право. Работи в този университет първоначално като преподавател, по-късно вече е старши преподавател, като понастоящем изпълнява длъжността ръководител на катедра. Според автобиографията има множество публикации, включително учебно методически пособия,

някои в електронен вариант. По темата на дисертационния труд тя е публикувала три статии – съответно през 2020 и 2021 г., подробно описани в автореферата, с което покрива минималните изисквания на закона в тази му част.

Трудът, разработен от Гулнур Тургънбек - „ОСНОВАНИЕ И ДИФЕРЕНЦИАЦИЯ НА ОТГОВОРНОСТТА НА СЪУЧАСТНИЦИТЕ СПОРЕД НАКАЗАТЕЛНОТО ПРАВО НА РЕПУБЛИКА КАЗАХСТАН И РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ. СРАВНИТЕЛНОПРАВЕН АНАЛИЗ” е с общ обем от 283 страници, включва увод, изложение в три глави, заключение, списък на използваната литература и приложения. Съдържанието на всяка от главите е разделено в отделни параграфи, като в края на всяка глава се правят конкретни заключения. Основният текст включва 6 таблици, 12 фигури и едно приложение. Списъкът с използваната литература се състои от 358 заглавия на български, руски и английски език.

Изложението е логически последователно, балансът между отделните части е добър, обемът дори надхвърля общоприетия стандарт, като това всичко допринася в голяма степен за постигане на целта, която авторът си поставя.

Работата има сравнителноправен характер и – за радост – доказва доброто познаване от докторанта както на казахстанското, така и на българското законодателство и същевременно – на основните разработки в доктрината, посветени на разглеждания проблем. Правят отрядно впечатление усилията – а чрез тях и постигнатите резултати – за

запознаване и критичен анализ от един чуждестранен докторант на българските съчинения посветени на съучастието. А те не са малко.

Въпреки обема на изписаното за съучастието в литературата, включително както у нас, така и в Казахстан, Гулнур Тургънбек търси и намира проблеми спорни, недостатъчно подробно разработени, но същевременно важни за теорията и правоприлагането. Тя акцентира на въпросите, свързани с диференциацията на отговорността на съучастниците; основанието за възникването ѝ при отделните форми; както и особеностите, а също и различията, между института на съучастието и формите на организирана престъпна дейност, вкл. диференциацията на различните форми на организирани престъпни групи. Това е основанието да твърдя, че работата е навременна, необходима и допринася за задълбочаване на научното познание, а оттам и усъвършенстване на правоприлагането в случаите на съвместно, задружно участие на няколко лица при осъществяването на едно престъпление.

Езикът на съчинението е добър, изложението гладко, тезите са ясно формулирани и по убедителен начин доказват самостоятелния, творчески характер на работата, както и нивото, степента, в която авторът владее материята.

Логично, първата глава започва с исторически преглед на появата и развитието на института на съучастието. Този исторически преглед е удачен „вход“ в темата, съдържа не само информационен характер, а показва стъпките, за да се стигне до съвременната регламентация на института в новия НК на Казахстан и респ. в НК на България. Особен интерес в тази

глава са разсъжденията относно обективните (1.2.) и субективните (1.3.) признаци на съучастието. Изрично отбелязвам подробната разработка на един от обективните признаци – причинната връзка – защото в тази част изложението има приносен характер, основаващ се на задълбочен анализ от автора на съществуващите становища и техния критичен анализ от гледна точка на двете основни теории относно съучастието. Що се касае до частта относно субективните признаци ще отбележа правилния подход на докторанта да изследва този проблем диференцирано, предвид особеностите на отделните форми на съучастие и на тази база да развие разсъждения относно възможността (или невъзможността) за наличието (или съчетанието) на прекия и косвения умисъл едновременно у различните по форма участници в осъществяването на престъплението.

Втората глава започва с по-общия въпрос за квалификацията на деянието при съучастие и продължава с особеностите на видовете съучастници (формите на съучастие), като изложението разглежда проблематиката в сравнителноправен аспект, вкл. чрез онагледяването му чрез сравнителни таблици. Анализът почива на преглед на становищата в доктрината на двете страни, анализ задълбочен и прецизен, като авторът ясно мотивира собственото си отношение към, така или иначе, дискуссионни поначало въпроси. Той се основава и на съдебната практика на висшата съдебна инстанция на Казахстан и, това е разбираемо, възприема постановки, които в българската доктрина и съдебна практика са разисквани в различна светлина. Ще поясня с един пример. Съгласно законът (чл. 28, ал. 2 УК РК) и съответно съдебната практика в Казахстан, извършителство е налице и в случаите, когато едно лице извършва

престъплението чрез друго, наказателнонеотговорно (малолетно, невменяемо) лице. Касае се за, според нашата терминология, „посредствено извършителство“, но не и до съучастие между тези две лица, характерно за което, наред с другото, е и общността на умисъла. Не можем да говорим за общност на умисъл, когато едното лице поначало е наказателнонеотговорно – малолетно или невменяемо напр. Този проблем (и особеност в регламентацията на извършителя по НК на РК) трябваше да бъде по-подробно и аналитично обсъдена от дисертанта и най-малкото, съвсем ясно да се дефинира отношението към подобна постановка, защото между „извършителят“ и наказателнонеотговорното лице не възниква и не може да възникне „съучастие“, както би могло да се допусне от сегашната редакция на тази част от дисертацията. То (съучастие) би било налице само в случаите, когато извършителят е подбуден или подпомогнат от друг за извършването на престъпление посредством (чрез) друго, наказателнонеотговорно лице. Но да се надяваме, че подробното обсъждане на този въпрос ще стане в последващи съчинения, което препоръчвам.

Третата глава основно се занимава с „организираните форми на престъпна дейност“ и „груповите форми на съучастие“ – според терминологията на дисертанта. Тук вече се навлиза в „дълбоки води“. Тази проблематика, според мен, е недостатъчно и неудовлетворително разработена в доктрината, въпреки немалкото на брой съчинения, посветени на нея. В тази част очаквах от докторанта по-категорична и обоснована позиция, доколкото и на това съчинение, както е и в много други случаи, не са чужди някои, струва ми се неточности, като изрази от

типа „престъпление, извършено от група“. Впрочем, подобни неточности не са характерни само и единствено за научни разработки, а се съдържат и в законодателството, напр. текста на чл. 169г, ал. 4 НК на РБ говори за престъпление „извършено от нея“ (има се предвид група, която си поставя за цел извършването на престъпления по този раздел – чл. 169г, ал. 1 НК). Отправлям тази критика защото задачата на една научна разработка е да опровергае и по този начин да минимализира негативните последици от подобни законодателни недомислия.

В тази част от своята разработка авторът прави някои предложения за промяна в разбирането и обозначаването на феномени, обобщени с названието най-общо „престъпна група“, като изхожда от законодателната уредба и съдебната практика в Казахстан, а именно за известно уеднаквяване на използваните термини и обединяването на понятия като: банда, престъпна организация, терористична група, транснационална организирана група, екстремистката група в едно понятие „престъпна група“ като обобщаващо понятие. Струва ми се удачно това предложение, най-малкото защото подобно „разноезичие“ не е в интерес и в унисон с понятието за прецизност в наказателното право. Факт е, че подобно разминаване съществува и по българското право, но също така е ясно, че тази проблематика – за формите на организирана престъпност, тяхното законодателно определяне и най-вече съотношението с института на съучастие - е много голяма, заслужаваща самостоятелно, отделно и задълбочено изследване, което надявам се, ще е цел на дисертанта за в бъдеще.

Авторефератът отговаря на необходимите изисквания.

Казаното ми дава основание да заключа, че дисертационният труд показва, че кандидатът притежава необходимите теоретични познания в областта на наказателното право и е в състояние да провежда и реализира самостоятелно научни изследвания в тази област, които същевременно – в конкретния случай - са от естество да подпомогнат практиката и да бъдат в помощ при усъвършенстването на законодателството.

В **заключение** ще кажа, че като цяло работата удовлетворява изисквания на ЗРАСРБ и неговия правилник и правилата, приети във ВСУ, в частност критериите, установени в Юридическия факултет, поради което давам като цяло положителна оценка и предлагам на уважаваните колеги – членове на научното жури да приемем решение с което да присъдим на ГУЛНУР РАПИЛБЕККЪЗЪ ТУРГЪНБЕК, докторант на самостоятелна подготовка в катедра „Наказателноправни науки“ при ЮФ на ВСУ „Черноризец Храбър“, образователната и научна степен „доктор“ по професионално направление 3.6. право, наказателно право.

РЕЦЕНЗЕНТ:

проф. Лазар Груев